

УДК 343.9

Г. Г. МОШАК

Григорій Григорович Мошак, доктор юридичних наук, професор Одеського національного морського університету

НІМЕЦЬКИЙ КОНГРЕС ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ («DPT») ТА МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

В українській літературі місце та роль Німецького конгресу запобігання злочинності не досліджувалися. Вивчення діяльності найбільшого у Європі щорічного зібрання кримінологів, криміналістів та їх симпатиків – Німецького конгресу запобігання злочинності («Deutscher Präventionstag», скорочено «DPT»¹), а також подібної практики в Україні обґрунтовує наступні висновки.

«DPT» є некомерційним товариством з обмеженою відповідальністю з місцезнаходженням у м. Ганновер. Належить до найбільших у Європі міжнародних конгресів, що спеціалізуються на запобіганні злочинності та суміжних відхилень поведінки. Конгрес (далі – К.) засновано у 1995 р. Німецьким фондом запобігання злочинності та сприяння особам, що вчинили злочинні діяння («DVS»). Комерційним директором К. і «DVS» є Е. Маркс (Erich Marks). Президент Конгресу – відомий кримінолог, професор Тюбінгенського університету (до 2011 р. – директор Інституту кримінології зазначеного вузу) Х.-Ю. Кернер (Hans-Jürgen Kerner)².

Серед організацій зі схожими функціями К. виділяється масштабом і різноманітністю методів роботи, залученням провідних фахівців усіх континентів, розгалуженістю функцій і структур, використанням сучасних технологій в обробці та просуванні власного продукту. Інші організації, зокрема Німецьке кримінологічне товариство (KrimG), Товариство наукової міждисциплінарної кримінології (GiwK), відрізняє від К. менший масштаб діяльності, скромніше висвітлення у ЗМІ, нижчий представницький рівень осіб, під патронатом яких відбуваються заходи.

Структура Конгресу відображає основні напрями його діяльності. Це щорічні засідання (конгреси), щоденні новини, документація, медіатека, Інститут, пошуковий портал.

За 20 років К. організував проведення у різних містах 20 засідань, у яких брали участь у якості доповідачів чи відвідувачів 50 000 зацікавлених осіб. Починаючи з липня 2011 р. К. щоденно публікує на сайті новини про події, документи, дослідження в галузі запобігання злочинності та реалізацію відповідної політики. 1 600 новин Конгрес надіслав його 5 000 читачам персонально засобами електронної пошти, RSS, Twitter, Facebook. Функція пошуку тексту на сайті Конгресу допомагає швидко знаходити у архіві усі раніше опубліковані новини.

Документація Конгресу містить інформацію про 2 700 доповідачів; 1 000 доповідей (в онлайн-режимі), декларації К., звіти з кількісно-якісними оцінками проведених засідань та публікації учасників на паперових носіях. З 1997 по 2015 рр. К. оприлюднив у видавництві «Forum Verlag Godesberg» 23 збірники, частина яких доступна для безоплатного скачування.

Медіатека Конгресу, створена у 2014 р., містить 231 документ, розміщений на його сайті та порталі YouTube. Конгрес показав на щорічних кінофорумах 99 фільмів превентивного спрямування.

Конгрес налагоджує роботу власного Науково-дослідного інституту (DPTI) з метою сприяння зв'язкам між дослідженнями, практикою та політикою; передачі знань і кваліфікацій, міжнародних обмінів, поглиблення діалогу між органами влади, асоціаціями та громадянським суспільством; надання рекомендацій партнерським організаціям.

Пошукова веб-сторінка Конгресу – «DPT-Map» – цілеспрямовано знаходить проекти, заходи, установи та людей у сфері запобігання злочинності. Предметом пошуку з допомогою ключових слів є вже опубліковані в Інтернеті тематичні банки даних уповноважених галузевих організацій.

До постійних партнерів Конгресу належать галузеве об'єднання «Союз соціальної роботи, кримінального права та кримінальної політики «DBN»; Поліцейське запобігання злочинності в землях та федерації (ProPK); Німецький форум запобігання злочинності (DFK). Міжнародними партнерами Конгресу є Всесвіт-

ній центр запобігання злочинності (ICPC, Монреаль); Європейський форум безпеки у містах (EFUS, Париж); Корейський інститут кримінології (KIC, Сеул); Альянс запобігання насильства (BOOЗ, Женева).

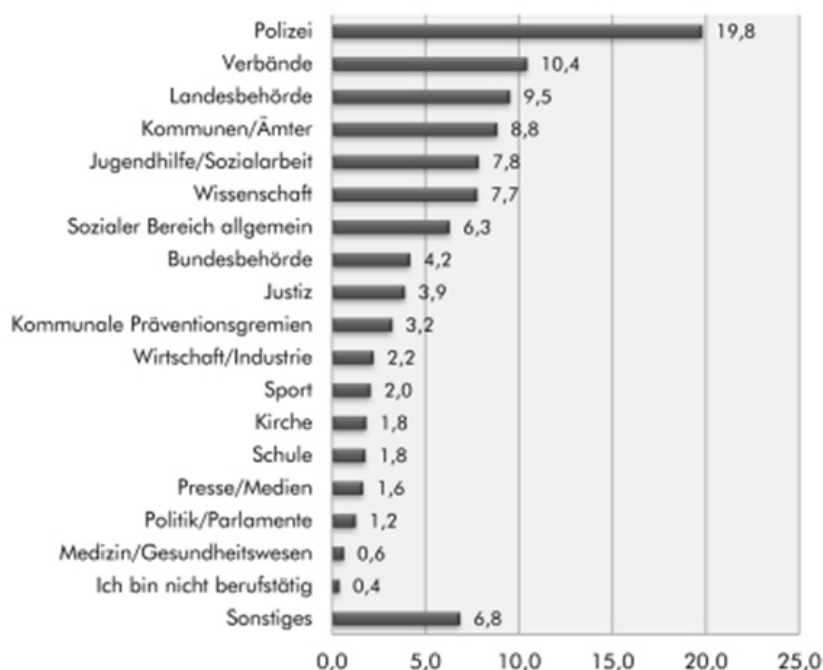
Основним джерелом існування К. є активна участь у його діяльності різних установ і організацій-партнерів, що сприяють своїм авторитетом, фінансовими та людськими ресурсами.

З 1995 р. його засідання відбуваються щорічно у різних німецьких містах, висвітлюючи нову тему. Підготовку кожного із засідань К. здійснює програмна комісія.

Entwicklung der Teilnehmendenzahlen der Deutschen Präventionstage seit 1995

Kongresse	Registrierte Kongress- teilnehmende	Registrierte Besucher der Bühne und der DPT- Universität	Gesamtzahl der registrier- ten Teilneh- menden und Besucher
01. DPT, Lübeck, 1995	168	0	168
02. DPT, Münster, 1996	195	0	195
03. DPT, Bonn, 1997	209	0	209
04. DPT, Bonn, 1998	314	0	314
05. DPT, Hoyerswerda, 1999	610	0	610
06. DPT, Düsseldorf, 2000	1.214	0	1.214
07. DPT, Düsseldorf, 2001	1.226	0	1.226
08. DPT, Hannover, 2003	1.219	50	1.269
09. DPT, Stuttgart, 2004	1.235	750	1.985
10. DPT, Hannover, 2005	1.907	1.550	3.457
11. DPT, Nürnberg, 2006	1.442	780	2.222
12. DPT, Wiesbaden, 2007	1.901	1.624	3.525
13. DPT, Leipzig, 2008	1.744	2.400	4.144
14. DPT, Hannover 2009	2.129	718	2.847
15. DPT, Berlin 2010	2.728	1.691	4.419
16. DPT, Oldenburg 2011	2.579	7.917	10.496
17. DPT, München 2012	2.333	1.357	3.690
18. DPT, Bielefeld 2013	1.946	850	2.796
19. DPT, Karlsruhe 2014	2.306	1.057	3.363
20. DPT, Frankfurt / Main 2015	2.523	592	3.115

Наведена таблиця із статті Е. Маркса «50 000 відвідувачів Конгресу за 20 років» ілюструє тенденцію зростання кількості учасників та відвідувачів (три колонки цифр показують: число зареєстрованих учасників Конгресу, зареєстрованих відвідувачів сцени та Університету Конгресу і загальне число учасників та відвідувачів).

У таблиці показана частка представників різних категорій населення на 20-ому К. Найбільше серед учасників (19,8 %) представників поліції.

Починаючи з 12-го засідання у 2007 р. Конгрес організує підготовку наукових відгуків щодо проведених засідань. З 2007 р. по 2014р. (12. – 19. ДРТ) їх складала В. Штеффен. 20-й Конгрес оцінював Ш. Л. Томз, 21-й – Р. А. Кінн.

Конгрес сприяє міжнародній інтеграції запобіжної діяльності, заохочуючи участь у засіданнях іноземних фахівців. Із 11 іноземців-учасників із 8 країн у 2005 р. на першому конгресі, що відбувся у м. Любек, загальне число зросло за 20 років до 1 300 гостей із 86 країн. Підготовка, проведення і результати конгресів широко висвітлювалися у національних ЗМІ та у восьми англомовних збірниках, котрі віддзеркалюють погляд з Німеччини на міжнародні перспективи запобігання злочинності³. Конгрес забезпечив у рамках його щорічних засідань проведення міжнародного англомовного форуму запобігання злочинності, 10-й з яких відбувся у 2016 р. у м. Магдебург⁴. Англійською мовою висвітлено проведення 13 останніх щорічних заходів, починаючи з 8-го конгресу, що відбувся у 2003 році⁵. Англомовна частина веб-сайту Конгресу містить загальну інформацію про нього, доповіді, що відбулися; архіви презентацій, відомості про учасників, матеріали Інституту Конгресу та контактні дані.

З 2002 р. Конгрес зібрав 15 000 глядачів на його виставах. Учні зі своїми вчителями та батьками побачили 114 п'єс на тему запобігання злочинності або прослухали лекції в Університеті Конгресу, котрий пропонує запобіжні рекомендації, що стосуються дітей і підлітків.

Конгрес залучає незалежних експертів для зовнішньої оцінки його щорічних засідань. Великі звіти публікуються в Інтернеті, а також у збірниках через кілька місяців після проведення чергового конгресу. Згідно з Оціночним звітом незалежної організації – Товариства соціально-наукового аналізу та консалтингу⁶ загальний результат 20-го Конгресу досяг середньої оцінки 1,8 – це відмінний показник (90,3 % – позитивні відгуки). Тільки 1,1 % учасників вважали, що Конгрес був поганим або дуже поганим.

Розвиток превентивної думки у зарубіжних країнах під впливом К. відображають матеріали провідних світових кримінологічних організацій та ресурсів. Передовий досвід К. аналізувався у творах північноамериканських, англійських, скандинавських⁷, пакистанських⁸, російських⁹, українських¹⁰ вчених. Щорічні міжнародні конференції НДІ ім. В. В. Сташиса об'єднує із засіданнями К. масштабність і періодичність проведення, залучення значної кількості професорів, відповідність тем конференцій розвитку кримінологічної ситуації.

Методи і технологія роботи, досвід залучення до проблем запобіжної діяльності широких верств населення можуть бути корисними для українських організаторів кримінологічної науки. Українським фахівцям на ресурсах К. доцільно показати досягнення кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків), що розвиває класичну кримінологію понад 50 років. Вартують того ж досягнення Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України. За змістовністю фундаментальних і прикладних досліджень, за широтою їх висвітлення на власному сайті та оперативності його оновлення Інститут є кращою серед дослідницьких установ, матеріали якої здатні зацікавити німецьких колег.

¹ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.praeventionstag.de/>

² Сторінка професора Х.-Ю. Кернера на сайті Тюбінгемського університету за адресою : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.jura.uni-tuebingen.de/professoren_und_dozenten/kerner/

³ International Perspectives of Crime Prevention: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.praeventionstag.de/nano.cms/publications>

⁴ The 11th Annual International Forum : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.praeventionstag.de/nano.cms/general-information>

⁵ The 8th German Congress on Crime Prevention took place on the 28th and 29th of April 2003 in Hanover : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.praeventionstag.de/nano.cms/8-gcosp-overview>

⁶ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.proval-services.net>

⁷ Balkan Criminology News : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://balkan-criminology.eu/files/newsletter/balkan-criminology-news_2016-02.pdf

⁸ Giannakopoulos, A., Keller-Herzog, A., Tänzler, D. (2008). ALACs (Advocacy and Legal Advice Centres). An Innovative Instrument for the Promotion of Participation and Citizenship in Europe by “Transparency International” and the Significance of the Co-operation between Non-Governmental Organisations and Social Science. In: M. Coester/E. Marks (Eds.): International Perspectives of Crime Prevention, Contribution from the 2nd Annual International Forum/German Congress on Crime Prevention (P. 99–117). Mönchengladbach, Germany: Forum Verlag : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://s3.amazonaws.com/academia.edu/documents/42456142/1454996022.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAJ56TQJRTWSMTNPEA&Expires=1474223202&Signature=Cy%2BLOL9CJrdJvlt5gBukdPLSCBg%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DCivil_Society_and_Anti-Corruption_Regime.pdf

⁹ Ляпина О. А. Уголовная превенция в Германии: Обзор 19-ого Немецкого дня превенции / О. А. Ляпина : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://CYBERLENINKA.RU/ARTICLE/N/UGOLOVNAYA-PREVENTSIYA-V-GERMANII-OBZOR-19-NEMETSKOGO-DNYA-PREVENTSII-12-13-MAYA-2014-G-KARLSRUHE>

¹⁰ Публікації Г. Г. Мошака на сайті Німецького конгресу запобігання злочинності : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.praeventionstag.de/nano.cms/personen/id/2026?sb=Moshak>

Резюме

Мошак Г. Г. Німецький конгрес запобігання злочинності («DPT») та міжнародні аспекти його діяльності.

Здійснюється розгляд основних рис, структури, статусу та розвитку діяльності Німецького конгресу запобігання злочинності в національному та міжнародному аспектах.

Ключові слова: Німецький конгрес запобігання злочинності, структура конгресу, види запобіжної діяльності, міжнародні аспекти.

Резюме

Мошак Г. Г. Немецкий конгресс предупреждения преступности («DPT») и международные аспекты его деятельности.

Осуществляется рассмотрение основных черт, структуры, статуса и развитие деятельности Немецкого конгресса предупреждения преступности в национальном и международном аспектах.

Ключевые слова: Немецкий конгресс предупреждения преступности, структура конгресса, виды предупредительной деятельности, международные аспекты.

Summary

Moshak G. German Congress on Crime Prevention (GCOPC) and the international aspects of its activity.

The German Congress on Crime Prevention (germ.- Deutscher Präventionstag (DPT) is one of the largest international congresses in Europe, specializing in international theoretical and practical conferences, the main objective of which is crime prevention and related deviation in behavior.

Key words: German Congress on Crime Prevention, structure of Congress, kinds of preventive activities, international aspects.

УДК 343.222.7

С. Р. БАГІРОВ

Сергій Рамізович Багіров, кандидат юридичних наук, доцент, докторант Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету

ДИСКУСІЇ ЩОДО СПІВУЧАСТІ В НЕОБЕРЕЖНОМУ ЗЛОЧИНІ ДО РЕФОРМИ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА 1958–1961 РР. (1917–1961 РР.)

Чинне кримінальне законодавство України визначає співучасть у злочині як умисну спільну участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину (ст. 26 КК України). Сучасна українська дослідниця проблем співучасті у злочині О. О. Кваша на підставі системно-структурного підходу формулює обґрунтовані висновки, що: 1) співучасть можлива лише в умисних злочинах, 2) кожен співучасник діє умисно, і з наведеного з очевидністю випливає як неможливість необережної участі в умисному злочині, так і неможливість умисної участі в необережному злочині¹. Ці положення сьогодні визнані доктриною й сумнівів не викликають. У зв'язку із цим виникає питання: у чому сенс повернення до старої дискусії про можливість співучасті в необережному злочині?

Річ у тім, що в нинішній науці кримінального права існує нерозв'язана проблема кримінально-правової оцінки необережного злочину, вчиненого кількома суб'єктами. Запозичене з німецької кримінально-правової науки та запропоноване у післяреформний період (з 60-х рр. ХХ ст.) поняття «необережне співзаподіяння» продовжує викликати дискусії серед теоретиків кримінального права, та й правозастосовна практика стикається з істотними труднощами в оцінці цього явища. Вивчення ж суті необережного співзаподіяння як правового явища й певної кримінально-правової конструкції вимагає висвітлення тих дискусій, в яких обговорювались споріднені питання. Серед них і дискусія про можливість співучасті в необережних злочинах, ознайомлення з перебігом якої наштовхує на цікаві думки щодо необережного співзаподіяння.

Варто зазначити, що взагалі період розвитку теорії кримінального права до реформи 1958–1961 рр. стосовно питань співучасті у злочині становить для правознавців значний пізнавальний інтерес. Вказаний період характеризувався продовженням тих, що виникли раніше в науці ХІХ – початку ХХ ст.ст. дискусій про вчинення одного злочину кількома суб'єктами, про вину, причинний зв'язок тощо. У теорії кримінального права радянського періоду виникали окремі течії, представники яких в різній спосіб пропонували розв'язувати зазначені проблеми. Період, що вивчається, є вельми цікавим ще й тому, що в ньому обговорювались надзвичайно складні з точки зору їх теоретичного пояснення практичні випадки, наприклад, відома справа Ч. та М. (справа про стрільбу в будці). Вирішення цієї справи до нашого часу викликає суперечки, причини яких автор сформулює пізніше.